

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦
Izhaja vsak dan razen
nedelje in praznika ob
3. popoldan.

Posamezna številka stane
10 vinarjev.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

MARIBORSKI DELAVEC

Neodvisen delavski list za mesto in okolico.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦
Po pošti stane mesečno
3 K 20 v
Uredništvo in upravni-
štvo: Schmiderjeva uli-
ca št. 5.
Telefon 3/Vl.
♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

Letnik 1.

Maribor, dne 9. decembra 1918.

Štev. 14.

Od 1. decembra — ena drža- va od Soče do Vardarja!

Belgrad, 6. decembra. Predsedništvo, Narodnega veča SHS je izdalo v sporazumu s srbsko vlado tale proglas: V zmislu zaključka Osrednjega odbora Narodnega veča z dne 24. novembra je proklamiralo posebno odposlanstvo Narodnega veča dne 1. decembra ob 8. zvečer v svečani adresi na prestolonaslednika Aleksandra ujedinjenje celokupnega naroda Slovencev, Hrvatov in Srbov v enotno jugoslovansko državo pod vladno kralja Petra, oziroma prestolonaslednika Aleksandra kot regenta. V novi državi se ima takoj organizirati ministrstvo iz panoge javne uprave in sestaviti skupno predstavništvo kot provizorna legislativa, ki ostane, dokler se ne sestane konstituenta. Do tega časa ostanejo tudi dosedanje pokrajinske vlade na svojem mestu, v kolikor posamezni resorti ne preidejo v skupno enotno kompetenco.

Prestolonaslednik Aleksander je prevzel v svojem svečanem prestolnem odgovoru regentstvo in sestavi novo vlado.

S tem aktom je prenehala funkcija Narodnega veča kot vrhovna oblast države SHS na teritoriju bivše Avstro-Ogrske. S konstituiranjem skupnega finančnega ministrstva preneha tudi njega upravna funkcija, ki jo bo vodilo do takrat predsedništvo Narodnega veča v sporazumu s srbsko vlado. Od dne 1. decembra t. l. naprej tvori ves naš narod slovensko-hrvatsko-srbsko jedinstveno državo pod regentstvom Njegove kraljevske Visokosti prestolonaslednika Aleksandra.

Svoboda.

Teško, moreče ozračje je še pred kratkim časom vladalo pri nas. Živel smo v lastni hiši kot podnajemniki. Nismo poznali onega srečnega, gorkega veselja nad lastno domovino. Našemu delu je manjkalo veselja, naši sili je manjkalo prostora, v katerem bi se mogla prosto razmahniti. Zato se je mnogokrat pretvorila v dvom in nezaupanje v lastno moč. Dušljivo ozračje je bilo pri nas, čutili smo to vsi, bilo nam je tesno pri srcu in čakali smo činov, obupajoč skoro nad našo usodo. Drugi so določevali našo usodo in to je bilo, kakor strup, ki nam je kapljico za kapljico zastrupljal naše srce. Tisoče laži, od otroških let pa do starosti nam je nepozorovano težilo in krivilo naše telo. Skoro že nismo čutili več, kako smo zapleteni vanje. Nismo smeli priznati, kaj smo. Prijateljem nismo smeli reči: prijatelj in

ne sovražnikom: sovražnik. Prisiljeni smo bili, imenovati nasilje pravičnost in krivico zakon. Otrok v šoli, uradnik v uradu, vojak, delavec — vsi so bili prisiljeni preživljati se, lagati in tisočkrat na dan se zatajevati. Mnogokrat je bilo to zatajevanje malenkostno, toda izpodkopavalo je narodovo zdravje in je ogrožalo njegovo silo. Toda naenkrat se je vse spremenilo in mi stojimo prosti na naši prosti zemlji. Kratek čas šele uživamo to svobodo, toda vsi vemo in čutimo do dna naše duše, kaj je življenje, kaj je pravica, da lahko sami odločamo o svoji usodi. Šele sedaj čutimo, kako strašno smo bili goljufani in prikrajšani dolga stoletja, šele sedaj vemo, zakaj smo tako težko živeli. Imamo svoj dom, svojo lastno hišo. Kar bomo storili, to bo naše. Delali bomo zase, za naše otroke in njih potomce. In delo, ki nam je bilo preje v breme, nam je sedaj v veselje. Življenje je zadobilo zopet svoj krasen smisel, naša sila ima prostost za razmah in udejstvovanje, kajti ne bo nam treba samo braniti se in upirati nasilju, temveč bomo lahko stavili in ustvarjali. Kakor bi padala z nas nekaka umetna starost, tako se nam zdi. Pri tem pa čutimo, da smo mladi, željni življenja. Trpeli smo, toda ne zastoj. Krvaveli smo, toda naša kri je bila uslišana. Vemo, da je na svetu pravica in da segajo njene roke stoletja nazaj. Verujemo zopet v sebe, verujemo v naš narod, verujemo v življenje, v svobodno bratsko in tvoreče življenje.

Političen pregled.

Krvavi izgredi v Zagrebu. Zagreb, 5. decembra. (N. o.) Danes dopoldne se je vršila slovesna služba božja v prslavo državnega ujedinjenja. Pred cerkveno slavnostjo so se vršile že velike manifestacije, ki so se podvojile, ko je bila božja služba končana. Množice ljudstva so valovale po ulicah in trgih ter navdušeno manifestirale za narodno ujedinjenje ter klicale: »Živio kralj Peter, živel regent Aleksander, živelo Narodno veče!« Okoli popoldneva so se manifestanti mirno razšli. V prvih urah popoldneva so se jele širiti vesti, da so razne skupine oboroženih in pijanih vojakov vdrle v mesto in da korakajo proti mestnemu središču. In res so se skoro na to pojavile v osrednjih mestnih ulicah večje ali manjše čete, večinoma pijanih vojakov, ki so demonstrirali proti novi državni ureditvi. Okrog pol 3. popoldne je par sto vojakov, oboroženih s puškami in strojnimi prlomastilo na Jelačičev trg. Bili so to večinoma vojaki bivšega 53. pehotnega polka. Red na Jelačičevem trgu so vzdrževali redarji, člani narodne straže in oddelek mornarjev. Da bi preprečili resen spopad, so se mornarji razdelili v dve skupini. Prva, obstoječa iz 20 mož, z eno strojnico, se je utaborila na

Jelačičevem trgu, v hiši št. 6. Drugi oddelek, broječ 40 mož, z dvema strojnicami, se je nastanil v hiši št. 4. Boljševiško razpoloženi vojaki, katere so podpirali in ščuvali razni temni civilni elementi, so bili oboroženi s puškami, imeli pa so pri sebi tudi več strojnic. Zahtevali so, da se morajo vdati mornarji v hiši št. 6. Vršila so se pogajanja, v katerih so boljševiki zahtevali, naj se jim izroči vse orožje. Na ukaz od zgoraj so mornarji izročili svojo strojno puško. Nato so uporniki zahtevali, da se jim morajo izročiti tudi strojnice iz hiše št. 4. Da bi vplival na vojake in jih pomiril, je prišel med nje sokol Marcel Tičak. Uporniki so ga napadli z revolverji in ga ustrelili. Nato so pobunjeni pijani vojaki namerili puške in strojnice na prvo nadstropje hiše št. 4 ter jeli kakor besni streljati. V dotični hiši se je vtaboril, kakor smo že zgoraj povedali, drugi oddelek mornarjev. Čim so bili mornarji napadeni, so tudi oni jeli rabiti orožje in streljati. Po kratki borbi se je mornarjem posrečilo izprazniti Jelačičev trg ter napraviti mir in red. Ob 5. popoldne je vladal v celém mestu popoln mir. Uporni vojaki so bili razoroženi in aretirani. Mrtvih 13, ranjenih 17 oseb.

Dunaj, 7. dec. Mestni svet je sklenil, da se od 12. dec. naprej ne bo več oddajala električna moč za veleobrate, 16. dec. se sploh ustavi in vsled tega ne bo mogel tramvaj več voziti. Mestna železnica ustavi vsled pomanjkanja premoga v nedeljo promet. V mestu manjka vsega!

Berolin, 6. dec. Tukaj so bile včeraj popoldne demonstracije dezertarjev. Pri tem je prišlo do spopada z vladnimi četami. Po ulicah se je razvnela krvava bitka, ki je zahtevala mnogo žrtev. Tudi nekaj žensk in otrok je mrtvih.

Berolin, 7. dec. Angleži so zasedli vso rensko provinco. Iztirali so vse nemške uradnike. Promet z ostalo Nemčijo je ustavljen.

Ljubljana, 6. dec. »Narodna politika« poroča, da na Hrvatskem in v Slavoniji židje agitirajo za republiko. Pred vsem skušajo pridobiti delavce in vojake.

Zagreb, 6. dec. V Zagrebu je vse mirno. Mesto ima danes docela normalno lice. Vojaštva ni videti.

Berolin, 6. dec. Nemški državni prehranjevalni urad javlja, da je živeža k večjemu do začetka februarja. Če ne pride do takrat pomoč, je lakota neizogibna.

Dunaj, 7. dec. Vsled pomanjkanja premoga je cena poskočila na 48 K za 100 klg

Belgrad, 6. decembra. Iz Soluna je prispel na Reko parnik s 5700 tonami žita, namenjen za srbsko armado. Srbsko vrhovno vodstvo v

Belgradu je določilo, da se žito porazdeli med tamošnje stradalajoče prebivalstvo.

Zastopniku Jugoslovanov na Dunaju dr. Defranceschiju je podal državni tajnik za zunanje zadeve dr. Bauer obširno izjavo, da želi Nemška Avstrija živeti z Jugoslavijo v najboljših odnosih. Vsa preporna vprašanja glede določitve meje naj se prepuste mirovni konferenci. Med državama naj se vrši osebni in blagovni promet neovirano. Obžaluje, da so se pri zadnjih nemirih v Celovcu sneli brez vednosti oblasti slovenski napisi, in poroča, da je izrazila Nemška Avstrija monsignoru Podgorcu v Celovcu nad tem činom svoje obžalovanje. Tudi emigranti v Švici se zamorejo vrniti zdaj prosto domov skozi Nemško Avstrijo.

Naša vlada je protestirala proti nakani Nemške Avstrije, izvršiti volitve v konstituanto tudi v ozemlju države S. H. S. in sicer v mariborskem in mariborškem okraju. Nemški urad za zunanje zadeve odgovarja, da želi to vprašanje kakor tudi vsa druga medsebojna vprašanja rešiti na podlagi prijateljskih pogajanj med obema državama, ki se prično 9. decembra t. l.

New-York, 5. dec. Predsednik Wilson je odpotoval danes ob 10. dopoldne v Evropo.

Avstrijske spletkarije. Pri aretaciji c. in kr. generala Pfefferja v Lvovu se je našla cela vrsta kompromitujočih brezdvomnih dokazov, da so glavne povzročiteljice oboroženega gibanja ukrajinskega vedno bile avstr. oblasti, ki so dajale Rusinom dejansko pomoč in izrazilo protipoljsko smer.

Mariborske novice.

Narodni praznik. Dobili smo, da objavimo: Narodna vlada SHS v Ljubljani poverjeništvu za uk in bogočastje je izdalo za proslavo narodnega praznika ujedinijene Jugoslavije po šolah naslednji odlok: Vsled odredbe predsedstva Narodnega vjeća v Zagrebu se proglasa v syrho popularizacije in svečane proslave zgodovinskega dogodka ujedinijenja naroda SHS — dan 1. decembra za narodni praznik. Ta praznik se bo to leto radi prometnih neprilik praznoval izjemo dne 14. in 15. decembra. Za slovesno obhajanje tega spominskega praznika se za vse šole v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani ukazuje naslednje: Dne 14. decembra, ki bo di pouka prost dan, se udeleži mladina po vseh šolah s celokupnim učitelstvom posebne skupne zahvalne službe božje. Pri službi božji se prebere mladini adresa Narodnega vjeća in odgovor regenta Aleksandra. Po službi božji se zbere mladina s svojimi učitelji v šolskih prostorih, kjer se ji skupno ali po posameznih razredih — poimovanju primerno — raztolmači slavnost in vzneseno pojasni zgodovinski dogodek ujedinijenja troimenega naroda države SHS. Priporoča se, da se že ob tej slavnostni priliki poda mladini kratek življenjepis dinastije Karadžordžević ter opiše njihove zasluge za ujedinijenje naroda. Omeni naj se tudi dosedanje delo naših prvoboriteljev za to ujedinijenje.

Graški listi še vedno hujskajo železničarje v štrajk. To je tudi krivo, da mariborski Nemci še vedno nečesto preznati, da spada mesto pod Jugoslavijo in še vedno ne samo škilijo ampak javno delajo za Nemško Avstrijo. To kaže posebno inserat v zadnji Marburgerci o nemškem državnem posojilu. Na magistratu so zagrizenejši Nemci kakor v Berlinu. Te in še mnogi drugi

slučaji pričajo, da se ti ljudje smatrajo za podložnike Nemške Avstrije. Mi vprašamo našo vlado, naj nam pove, kaj bi naredili Nemci v nasprotnem slučaju z nami, če bi mi v Nemški Avstriji kaj takega storili.

Zaobljuba železničarjev na južnem kolodvoru se je včeraj izvršila v roke poverjenika za promet pri Narodni vladi v Ljubljani. Pistotnika, ki je najprej razložil v lepem nagovoru važnost in potrebo za ujedinijenje s kraljevino Srpsko. Prvi so zaobljubili nemški železničarji, in potem slovenski. Prisoten je bil tudi general Maister.

Vojni dobičkarji v Mariboru se še vedno šopirijo in sicer so večinoma v vrstah naših nasprotnikov. Z denarjem, ki so si ga na nelep način pridobili, podpirajo boj proti nam. Posnemajmo v tem iziru naše brate Čehi!

Mariborska kaznilnica. Pred par dnevi je N. r. vlada SHS v Ljubljani prevzela upravo mariborske moške kaznilnice. Za ravnatelja je imenovan g. Fišer.

Narodni praznik v Mariboru. V nedeljo, dne 15. decembra, bo v Mariboru ob priliki nar. nega praznika velika jugoslovanska manifestacija. Ob 10. uri predpoldne slovesna služba božja, po maši obhod po ulicah, potem pa veli o ljudsko zborovanje. Za ta dan napovedani shodi v okolici odpadejo.

Poziv vsem brezposelnim! Narodna vlada SHS v Ljubljani je sklenila, da je urediti na vseh okrajnih glavarstvih in mestnih magistratih avtonomnih mest na ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani **evidenco brezposelnih delavcev, delavk, nastavljenec in nastavljenk.** V to svrh se ustanove posebni **evidenčni uradi za brezposelnost** na okrajnih glavarstvih in mestnih magistratih. Vsak brezposelni delavec, delavka, nastavljenec in nastavljenka se naj od 9. decembra t. l. dalje do preklica oglasi osebno ali pismeno pri svojem okrajnem glavarstvu ali magistratu v **evidenčni pisarni za brezposelnost** in odda tam naslednje podatke: svoje ime, bivališče, domovnsko občino, rojstno leto, poklic, od kedar brez posla, kje, v katerem obratu nazadnje zaposlen in s kako plačo, kedar odpuščen od vojakov, izobrazba v stroki, dovršene šole, znanje jezikov, druge sposobnosti, za kakšno službo pripravljen. Morebitne pritožbe je javiti poverjeništvu za socialno skrb v Ljubljani, oddelek za brezposelnost.

Preiskava prtljage se bo vršila na vseh postajah, koder naše železnice prehajajo v sosedo državo. Nastavijo se kontrolni organi.

Red in mir! Pritožbe proti izgredom vojaštva nam prihajajo od več strani. Torej več discipline!

Razne novice.

O prekmurskih Slovencih. Vsemu civiliziranemu svetu je znano, kako ravna Madžari s medjimurskimi Hrvati, da jih hočejo namreč uničiti z ognjem in mečem. Ravno tako ravna Madžari tudi s prekmurskimi Slovenci, ki prebivajo v zapadni Ogrski med Muro, Krko in Rabo. Teh Slovencev je sedaj še okoli 100.000 in žive kompaktno. Doslej so imeli le eno samo ljudsko šolo, sicer pa so bili pripušeni popolnoma samim sebi, večinoma niso zaradi pomanjkanja šol znali niti čitati. Razen malega števila madžarskih židovskih trgovcev in učiteljev ni v njih vaseh nobenega Madžara. Zadnje čase so se Madžari trudili, da jim vzamejo njih jezik iz cerkve, toda Slovenci so se odločno uprli, kar je dalo povod za nove persekucije. Duhovništvo je v tesni zvezi z narodom in ga tudi v težkih časih ni zapustilo, dočim so bili učitelji, ki so učili po madžariziranih šolah, vzgojeni v madžarskem

duhu; te odpadnike je odgojevala čakoraška preparandija. V vsem Prekmurju so našli 18 katoliških in 7 protestanskih občin. Vsa prosveta med ljudstvom pa ima dandanes čisto verskih značaj, in poleg mohorjevih knjig čita ljudstvo le še molitvenike. Duhovniki izdajajo svoj slovenski časopis, ki pa je povsem versko in cerkveno pobarvan. O kakšni prosveti med temi Slovenci ni govora. Sicer pa je to slovensko prekmursko ljudstvo zelo marljivo, bavi se povečini s poljedelstvom, pa tudi z obrtništvom in trgovino. V geografskem in gospodarskem oziru je v tesni zvezi s štajerskimi Slovenci. Njegovo gospodarsko središče je Radgona. Madžari imenujejo predmurske Slovence Vende in jih prepričujejo, da so neko staro madžarsko plemo. Prekmurski Slovenci so narodno zavedni in so se odločili za Jugoslavijo. To svojo željo so izrazili v posebni izjavi, ki se glasi: „Od vseh Slovencev pozabljeni in zapušeni, in tudi našim najbližjim sosedom nepoznani ogrski Slovenci se izrekamo za jugoslovansko deklaracijo, da s tem svetu pokažemo, da nas madžarska povodenj še ni poplavila in da še čutimo dovolj močne ofreste se madžarskega jarma, ki nas je gnjavil stoletja in stoletja...“ V bodočo državo bodo sprejeti tudi ti prekmurski Slovenci, kjer se bodo lahko svobodno gibali in se dvignili iz dosedanjega kulturnega in političnega mrtvila.

Politična modrost nekdanjega avstro-ogrškega generala — vislice. Slovenski častnik piše: Bilo je letos v poletju v mestu L. na Laškem. Sedeli smo pri obedu. Prvosednik je bil general K., splošno znan kot skrajno neuljuden, ja, naravnost oduren človek. Proti koncu obeda se general nenadoma oglašil in — ne da bi se bilo poprej pri njegovi mizi kaj polemiziralo — izusti »krilate« besede: »Ne razumem cesarja, kako more take šufte, kakor so... v avdienci sprejeti. Te lopove (diese Kerle) bi bilo treba najprvo obesiti in potem bi kmalu nastal red in mir.« — Imenoval je obakrat imena par odličnih Čehov in enega izmed prvih in najzaslužnejših slovenskih politikov. — Po teh brezobraznih besedah je nastala tišina, nihče ni k stvari ničesar pripomnil. Največja njegova podlost tiči v tem, da je izustil to žalitev tako javno, vpričo toliko častnikov, med katerimi nas je bilo dokaj Slovanov. Karakterističen donesek k našim analom, kako se nas je naravnost tiralo in sililo, da postanemo »narobe-patriotje«!

Zadnja poročila.

Strajk počasi pojenjuje. Danes zjutraj se je začelo v delavnici delo v manjšem obsegu. Nemci so hoteli s silo odvrčati ljudi od dela. Zaradi tega je bilo nekaj glavnih rogoviležev aretiranih. — V kurilnici se je tudi že oglašil zopet eden strojevodja k delu.

Jože Ulaga, Tegetthoffova ulica, priporoča blago na obleke za moške in ženske, druk in drugo manufakturno blago ter kravate, kolirje in srajce.

Odvetnik Dr. Karl Koderman naznanja, da zopet uraduje v svoji pisarni v Mariboru, Tegetthoffova cesta 30.

Absolvirani konzervatorist Kapelnik J. O. Pešta podučuje na goslih in glasovirju Wieland-
ulica št. 14. — Prijave od 2. do 4. popoldne.

Spicerijska trgovina.
Vilko Berdajs, grajski trg v gradu priporoča dobro kisel zelje in repo, semena in drugo mešano blago.